

SAKSAMAA PROGRAMM „KANTSEROGEENSETE OHTLIKE AINETE OHUTU KÄITLEMINE (KEGS)“: TÖÖOHUTUSE JA TÖÖTERVISHOIU NÕUETE TÄITMISE TOETAMINE (JUHTUM DE6)

Sissejuhatus

Tõhusate tööohutuse ja töötervishoiu tavade edendamine on ohutamate ja tervislikumate töökohtade põhielement. Tööohutuse ja töötervishoiu juhtimise korra ja tavade täiustamist erinevates tööstussektorites ja eri suurusega ettevõtetes (suured, keskmise suurusega ja väikesed ettevõtted) ergutavad, toetavad ja säilitavad mitmesugused nii ettevõtete sisesed kui ka välised institutsioonilised osalejad ja protsessid. Teadusuuringud toovad muu hulgas esile tööohutuse ja töötervishoiu reguleerivate riiklike asutuste, nt tööinspeksioonide ja ennetusteenistuste olulise rolli (EU-OSHA 2021). See juhtuuring on osa Saksamaal korraldatud uurimisprojektist¹, mille eesmärk oli saada lisateavet selle teema kohta.

Käesolevas juhtuuringus keskendutakse Saksamaa ühise töötervishoiu- ja tööohutusstrateegia (GDA) tööprogrammide „Kantserogeensete ohtlike ainete ohutu käitlemine“ (KEGS). Siin kirjeldatud kvalifikatsioonimoodulid on välja töötatud GDA kolmanda perioodi raames.²

Juhtumi kirjeldus

Saksamaa tööohutuse ja töötervishoiu süsteemil on kahepoolne organisatsiooniline struktuur (riik ja kohustuslikud õnnetusjuhtumikindlustusasutused (UVT)). Riigi osa täidavad liidumaad, st liidumaade vastutavad töötervishoiu ja tööohutuse asutused, ning iseseisvad õnnetusjuhtumikindlustusasutused moodustavad riigi vastaspoole. Saksamaal teostavad järelevalvet nii liidumaade töötervishoiu ja tööohutuse asutused kui ka õnnetusjuhtumikindlustusasutused.

GDA kolmandal perioodil (2021–2025) on kavas läbi viia ligikaudu 200 000 ettevõtte kontrolli, pöörates erilist tähelepanu VKEdele. Saksamaal teostavad ettevõtete kontrolli nii liidumaade töötervishoiu ja tööohutuse asutused kui ka õnnetusjuhtumikindlustusasutused. GDA kolmas periood keskendub föderaalvalitsuse, liidumaade ja õnnetusjuhtumikindlustusasutuste koordineeritud koostööle, et edukalt rakendada strateegilist eesmärki „Töö muutmine ohutuks ja tervislikuks – ennetus riskihindamise kaudu“.

Sisu poolest keskendub see kolmas periood kolmele kesksele valdkonnale: „luu- ja lihaskonna koormus“ (MSB), „psühholoogiline stress“ (Psyche) ja „kantserogeensete ohtlike ainete ohutu käitlemine“ (KEGS). Kooskõlastatud lähenemisviis järelevalvetegevusele peaks tagama, et suurem arv ettevõtteid viib läbi asjakohaseid riskihindamisi ja loob tõhusa tööohutuskorralduse.

Selleks koostati vastavad põhiteabelehed ja tehnilised andmelehed, mis tehti tööinspektoritele kättesaadavaks lisaks muudele kvalifikatsiooni- ja koolitusmoodulitele. Nende vahendite eesmärk on parandada kontrollide kvaliteeti ja tõhusust üldise arengukava raames ning saavutada nii soovitud tööohutuse ja töötervishoiu eesmärgid. Lisaks saavad juhid ja töötajad kasutada täiendavaid koolitus- ja tugimaterjale.

¹ Täisaruanne on veebilehel <https://osha.europa.eu/en/publications/germanys-approach-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-role-labour-inspectorate-and-prevention-services>

² Vt <https://www.gda-portal.de/EN/>

Eesmärgid

Üldine eesmärk on parandada liidumaade tööohutuse ja töötervishoiu asutuste ja õnnetusjuhtumiskindlustusasutuste järelevalvetegevuse tõhusust ja ühtsust. See tuleb saavutada parema haridusega kvalifikatsiooni- ja koolitusmoodulite kaudu, millega suurendatakse tööinspektorite vajalikke pädevusi. Sel eesmärgil pakutakse õppematerjale, mis on seotud konkreetselt järelevalvetegevuse ning GDA kolmanda perioodi nõuete ja prioriteetsete programmidega.

Tööprogramm „Kantserogeensete ohtlike ainete ohutu käitlemine“

Tööga seotud vähi peetakse Saksamaal jätkuvalt kõige levinumaks tööga seotud surmapõhjuseks. Kantserogeensete ohtlike ainete ohutu käitlemise tööprogrammi eesmärk on minimeerida kantserogeensetest ohtlikest ainetest tulenevaid ohte töökohal ja seeläbi ennetada tööga seotud vähivormide teket. GDA vastavad koolituskursused ja kvalifikatsioonimoodulid toetavad tööinspektoreid programmi edukal rakendamisel.

Järgnevatel lõikudes viidatakse konkreetselt tööprogrammi „Ohtlike kantserogeensete ainete ohutu käitlemine“ raames koostatud kvalifikatsioonimoodulitele. Kvalifikatsioonipakkumised on välja töötatud ka tööprogrammide „Luu- ja lihaskonna koormus“ (MSB) ja „Psühholoogiline stress“ (Psyche) jaoks, kuid neid me praegu ei käsitle.

Sihtrühm

(Eespool nimetatud) kolme prioriteetse programmi koolitus- ja kvalifikatsioonimoodulid on ette nähtud liidumaade töötervishoiu ja tööohutuse asutuste ning õnnetusjuhtumiskindlustusasutuste tööinspektoritele. Moodulid on vabalt kättesaadavad nii levitajatele kui ka ettevõtetele ja nende töötajatele.

GDA kontekstis peavad liidumaade tööohutuse ja töötervishoiu asutuste ja õnnetusjuhtumiskindlustusasutuste tööinspektorid rakendama kontrollitavate ettevõtete hindamiseks ühtset strateegiat. Sel eesmärgil loodud kvalifikatsiooni- ja koolitusmoodulid toetavad nii prioriteetsete programmide rakendamist kui ka ettevõtete ühtset hindamist tööinspektorite (liidumaad/õnnetusjuhtumiskindlustusasutused) poolt.

Ühest küljest oli vaja luua sobivad õppematerjalid. Selleks tuli moodustada ekspertide erirühm. Seejärel tehti õppesisu asjaomasele sihtrühmale (tööinspektorid (liidumaad/õnnetusjuhtumiskindlustusasutused), juhid jne) kättesaadavaks veebis või isiklikult.

Mida tehti ja kuidas?

Sel DGA perioodil on põhifookus riskide hindamisel. Eesmärgiks on asjakohaste riskihindamiste terviklik integreerimine ettevõtetes. Et seda eesmärki edukalt saavutada, arutatakse uuesti läbi ja määratletakse ümber ettevõtete järelevalve- ja nõustamisstandardid. Sel eesmärgil moodustatud tööühik „Ettevõtte külastus“ koosneb kõigi asutuste esindajatest ja tegeleb kvalifikatsioonide, koolituse, vahendite ja meetmetega, et edendada järelevalve ja nõustamise ühtse mudeli väljatöötamist.

Ettevõtete külastuste eesmärk on kontrollida riskihindamiste adekvaatsust. Seetõttu on oluline, et nii õnnetusjuhtumiskindlustusasutuste kui ka liidumaade tööinspektorid oleksid piisavalt koolitatud ja kvalifitseeritud ning kursis asjakohaste vahendite ja suunistega, et ettevõtetes oleks võimalik teha standardiseeritud ja kooskõlastatud kontrolle.

GDA kolmandal perioodil kontrollitavatest ettevõtetest kümnendikus (10%) on kavas kasutada ühte kolmest spetsialistide andmelehest (üks iga konkreetse tööprogrammi kohta) lisaks põhiteabelehele, mis sisaldab nn süsteemi hindamise menetlust.

Ühtse süsteemi hindamise edendamiseks töötati välja standardsuunised, mis keskenduvad „riskihindamisele“ ja „tööohutuse ja töötervishoiu korraldusele“. Süsteemi hindamine hõlmab alati sihtotstarbelist vastavusauditiit. Vastavusauditiga uuritakse süstemaatiliselt, kas ettevõtte järgib asjakohaseid tööohutuse ja töötervishoiu eeskirju ja tegutseb seega nendega kooskõlas. Struktuuri- ja menetluskorralduse audit põhineb 15 organisatsioonielemendil.

Vastavad tehnilised andmelehed on kohandatud kantserogeensete ohtlike ainete teemadele ning toetavad tööinspektoreid (liidumaad/õnnetusjuhtumiskindlustusasutused) ettevõtete tehnilisel hindamisel.

Lisaks pakuvad individuaalsed tööprogrammid ettevõtetele laia valikut teabe- ja tugiteenuseid. Need vahendid ja teenused on tööprogrammi raames välja töötatud ettevõtetele, nende töötajatele ja tööinspektoritele (liidumaad/õnnetusjuhtumikindlustusasutused).

Mis toetust pakub tööprogramm „Kantserogeensete ohtlike ainete ohutu käitlemine“ (KEGS)?

- GDA ohtlike ainete kontroll: see veebipõhine vahend sisaldab sõnastikku, brošüüri ja linki lehele GDA-ORGCheck.³
- GDA parimate tavade andmebaas (arendamisel): kogutakse ja tehakse kättesaadavaks ettevõtete parimate tavade näited, praktilised juhendid ja mõõdikuprogrammid.⁴
- Kvalifikatsioonipakkumine tööinspektoritele (liidumaad/õnnetusjuhtumikindlustusasutused), nt koolitusmoodulid, seminarid jne.⁵

Vastavad lisad on saadaval pärast registreerimist.

Kuidas on koolitusprogramm üles ehitatud?

GDA KEGSi tööprogrammi iseseisva õppe keskkonnale pääseb ligi DGUV e-õppe platvormi „Ilias“ kaudu.⁶ Seal pakutakse neli koolitusmoodulit tehnilise andmelehe kasutamise kohta ja enesekontrolliks saab lõpuks teha CMR-ainete (kantserogeensed, mutageensed ja reproduktiivtoksilised ained) viktoriini.

- 1. koolitusmoodul. Tööprogrammi ja tehnilise andmelehe kasutamise tutvustus.
- 2. koolitusmoodul. Tehnilise andmelehe selgitused järgmiste jaotiste kohta: ohtlikud ained; kasutusjuhend ning ja töötervishoiuga seotud meditsiini- ja toksikoloogianõuanded (A1–A3).
- 3. koolitusmoodul. Tehnilise andmelehe selgitus järgmiste jaotiste kohta: kokkupuute määramine; nahakaudse kokkupuute risk; vastavus töökeskkonna ohtlike ainete piirnormidele; tegevuskava ja kokkupuute register.
- 4. koolitusmoodul. Tehnilise andmelehe selgitus: B jaotis – tugi, riskihindamise üldhinnang – ja C jaotis – haldusmeetmed.
- CRM-ainete viktoriin. 11 testiküsimusele vastamine.

Koolitusprogramm pakub ka järgmist: GDA-KEGSi tehniline andmeleht; tehnilise andmelehe juhised; teate tekstimoodulid; 12 kantserogeense ohtliku ainega kokkupuutuvate tegevusalade loetelu; GDA-KEGSi aineteabelehed; tehnilise andmelehe vooskeem; link ettevõtete GDA-portaalile; link kokkupuute keskandmebaasile jne.

Ettevõtete kontrollid on juba andnud enne GDA kolmanda perioodi lõppu esialgsed tulemused. KEGSi tööprogrammi raames toimus kogemuste vahetus tööinspektoritega (liidumaad/õnnetusjuhtumiskindlustusasutused). Selle esimese kogemuste vahetusega, millele hiljem järgnevad teised, sooviti koguda teavet selle kohta, kas tööprogrammiga seotud protsesse on vaja kohandada ja mis tegevusvõimalusi annavad tulemused. Hindamine ei ole veel lõppenud.

Heade ja parimate tavade lahenduste andmebaasi loomine on lõpusirgel ja see valmis 2023. aasta lõpus. Endiselt on suur vajadus teha kergesti kasutatavad lahendused kättesaadavaks ja võimaldada saada osalejatel praktilises tegevuses kasu edukalt rakendatud näidetest. Sügisel 2023 korraldatud vastaval üritusel saadud tagasiside põhjal tuleb praktiliste näidete kogumiseks teha rohkem tööd. Selleks kutsutakse koolitusdokumentides tööinspektoreid (liidumaad/õnnetusjuhtumiskindlustusasutused) üles otsima ettevõtete külastuste ajal lihtsaid ja häid lahendusi ning esitlema neid andmebaasis.

³ Vt <https://www.gda-gefahrstoff-check.de/daten/gda/index.htm>

⁴ Vt https://e-learning.dguv.de/ilias.php?ref_id=206432&cmd=view&cmdClass=ilrepositorygui&cmdNode=wt&baseClass=ilrepositorygui

⁵ Vt https://e-learning.dguv.de/ilias.php?ref_id=156819&cmd=view&cmdClass=ilrepositorygui&cmdNode=wt&baseClass=ilrepositorygui

⁶ Vt https://e-learning.dguv.de/login.php?target=&client_id=iag

Uuenduslikkuse määr

Moodulid on kättesaadavad internetis ja tööinspektorid (liidumaad/õnnetusjuhtumiskindlustusasutused) saavad vahetada kogemusi ka Iliase platvormi digitaalsete sidekanalite kaudu. See võimaldab kiiremat ja geograafiast sõltumatut suhtlust ning tagab tõhusama teadmiste vahetuse.

Lähenemisviis

Tööprogrammid peaksid edenema, integreerides järgmised elemendid:

- vastava kvalifikatsiooniga tööinspektorid (liidumaad/õnnetusjuhtumiskindlustusasutused) spetsiaalselt väljatöötatud veebimoodulite kaudu;
- nende nõustamisoskuste tugevdamine;
- osalejate oskuste täiustamine;
- riskihindamise rakendamist toetavate vahendite väljatöötamine ja pakkumine.

Kvalifikatsioonimoodulid võimaldavad läbi viia 200 000 ettevõtte kontrolli liidumaade tööohutuse ja töötervishoiu asutuste ja õnnetusjuhtumiskindlustusasutuste tööinspektorite poolt. Keskendutakse kuni 250 töötajaga ettevõtetele. Tööprogramm „Ohtlike kantserogeensete ainete ohutu käitlemine“ on suunatud ettevõtetele, kus käideldakse üht või mitut kantserogeenset ohtlikku ainet või kus selliseid ohtlikke aineid toodetakse või levitatakse.

Mida saavutati?

Tööohutuse ja töötervishoiu täiustamist töökohal toetavad tööinspektorite kvalifikatsiooni- ja koolitusprogrammid (liidumaad/õnnetusjuhtumiskindlustusasutused), aga ka väljatöötatud ressursside ja praktiliste materjalide kättesaadavaks tegemine ettevõtetele ja töötajatele. Tööinspektorite koolitamine edendab ühtset hindamist ja loob läbipaistvuse ühtsete hindamisstandardite kohta ettevõtetes.

Edutegurid

Järelevalvemenetluste üksikasjaliku kirjelduse ja täiendavate koolitusmoodulite kujul on rajatud edukas alus ühtse hindamissüsteemi loomiseks.

Ülekantavus teistele ELi liikmesriikidele

Siin kirjeldatud kvalifikatsiooni- ja koolitusmoodulid võimaldavad ühtlustada liidumaade tööohutuse ja töötervishoiu asutuste ja õnnetusjuhtumiskindlustusasutuste hindamismenetlusi. Seetõttu tulenevad need konkreetselt Saksamaa duaalsest tööohutuse ja töötervishoiu süsteemist.

Teistes Euroopa riikides võiks siiski kaaluda kvalifikatsiooni- ja koolitusmoodulite väljatöötamist tööinspektoritele (ning ettevõtetele ja töötajatele) riskihindamise ning tööohutuse ja töötervishoiu korralduse tõhusamaks järelevalveks.

Lisateave

GDA tööprogrammi „Kantserogeensed ohtlikud ained“ juht
Hesseni sotsiaal- ja integratsiooniministeerium
Wiesbaden

Koduleht: https://www.gda-portal.de/DE/GDA/3-GDA-Periode/AP-krebserzeugende-Gefahrstoffe/AP-krebserzeugende-Gefahrstoffe_node.html

Viited

EU-OSHA – Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Amet, „*Improving compliance with occupational safety and health regulations: an overarching review*“ (Töötervishoiu ja tööohutuse eeskirjade järgimise parandamine: põhjalik ülevaade), 2021. Kättesaadav aadressil

<https://osha.europa.eu/en/publications/improving-occupational-safety-and-health-changing-world-work-what-works-and-how>

GDA tööprogrammi „Kantserogeensed ohtlikud ained (KEGS)“ Interneti-leht: https://www.gda-portal.de/EN/GDA/Objectives/2019-2024/2019-2024_node.html (viimane külastus: 20.9.2023).

Autorid: Lars Fritzsche ja Clarissa Eickholt.

Projektijuhid: Lorenzo Munar ja Dietmar Elsler - Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Amet (EU-OSHA).

Käesoleva poliitikaülevaate tellis Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Amet (EU-OSHA). Ülevaate sisu (sealhulgas selles esitatud arvamused ja/või järeldused) kajastab üksnes autorite, mitte tingimata EU-OSHA seisukohti.

Euroopa amet ega ükski selle nimel tegutsev isik ei vastuta järgmise teabe võimaliku kasutamise eest.

© Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Amet, 2024

Reprodutseerimine on lubatud allikale viitamisel.

EU-OSHA autoriõigusega kaitsmata fotode ja muude materjalide kasutamiseks või reprodutseerimiseks tuleb taotleda luba vahetult autoriõiguse omanikult.

Tõlkekeskuse (CdT, Luksemburg), poolt tõlgitud tekst põhineb ingliskeelsel originaalil.